ASOS JOURNAL

The Journal of Academic Social Science

Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi, Yıl: 8, Sayı: 106, Temmuz 2020, s. 360-375

ISSN: 2148-2489 Doi Number: <http://dx.doi.org/10.29228/ASOS.43277>

Yayın Geliş Tarihi / Article Arrival Date
1.05.2020

Yayınlanma Tarihi / The Publication Date
29.07.2020

Yasser HAMAD

Sakarya Üniversitesi, Ekonomi
Yasserhamad87@gmail.com

GAZZE ŞERİDİNDE EKONOMİK ABLUKANIN SAĞLIK SEKTÖRÜNE ETKİLERİ

Öz

Ekonomik abluka, zorlayıcı bir dış politika aracı olarak, Uzun zamandan beri çok popüler tanılmıştır. Ablukanın ülkeye ekonomik güçlük getirmesi ve hükümetin politikalarını değiştirmesini sağlaması gerekiyordu. Ancak, şimdi bu ablukanın ciddi sivil sıkıntılara, derin sosyal ve ekonomik sorunları üretiyor ve insan hakları ihlallerine neden olabileceğine dair güçlü kanıtlar bulunmaktadır. 19 yıldan uzun bir süredir İsrail, Gazze Şeridi'ne ekonomik, ticari ve finansal Abluka empoze etti. Ablukanın şiddeti ve kapsamı, Gazze Şeridi'ndeki siyasi gelişmelere bağlı olarak değişti. Bu çalışma, Gazze Şeridi ve uluslararası örgütlerden elde edilen verilere dayanarak Ekonomik ablukanın sağlık, sağlık hizmetleri ve gıda güvenliği üzerindeki etkisini gözden geçirmektedir. Bulgular, ekonomik ablukanın Filistin halkının sağlığı üzerinde olumsuz ve yıkıcı etkileri olduğunu ve bazı insan haklarını ihlal ettiğini göstermektedir.

Anahtar kelimeler: Ekonomik Abluka, Sağlık Sektörü, Gazze Şeridi

THE IMPACTS OF ECONOMIC BLOCKADE ON HEALTH SECTOR IN GAZA STRIP

Abstract

Economic blockade, as a tool of coercive foreign policy, have been very popular since a long time ago. Blockade supposed to impose economic hardship on the country and make the government change its policies. However, there is now strong evidence that these sanctions cause severe civilian hardship and profound social and economic problems and they may cause human rights violations. For more than 19 years, Israel imposing economic, commercial, and financial Blockade against Gaza Strip. The severity and the scope of the blockade have varied, depending on political developments in Gaza Strip. This paper reviews the impact of Economic blockade on health, health services and food security based on data available from Gaza Strip. Finding shows that Economic blockade had negative and destructive effects on the health of Palestinian people and Violation of international law and human rights.

Keywords: Economic Blockade, Health Sector, Gaza Strip

1. GİRİŞ

Ekonomik abluka zorlayıcı bir dış politika aracı olarak, ekonomik ilişkilerin hedeflenen ülkeye çeşitli siyasi amaçlarla baskı yapmasını kısıtlayarak bir veya daha fazla hükümet tarafından planlanan eylemdir. Ekonomik abluka genellikle savaşa veya şiddetli eylemlere bir alternatif olarak görülmüştür. Ekonomik ilişkilerin amacı ticaret ve finans da dahil olmak üzere her türlü ekonomik ilişkidir. Soğuk Savaş'tan sonra, ekonomik yaptırımlar yaygın olarak savaşa daha az şiddet içeren bir alternatif olarak görülmüştür. Böylece bunu, hiçbir ulusun karşı koyamayacağı, “huzurlu, sessiz ve ölümcül bir çare” olarak bilinmiştir. Bu aracın amacı hükümetler üzerinde baskı oluşturmak için kullanılmasına rağmen, Ekonomik ablukanın ciddi sivil sıkıntılara ve derin sosyal ve ekonomik çıkmaya neden olduğunu gösteren birçok kanıt vardır. Ekonomik abluka sadece kalkınma kazançlarını tersine çevirmekle kalmaz, aynı zamanda siviller arasında, özellikle de en dezavantajlı ve savunmasız gruplar arasında, etkilerinin sadece insani yardımla azaltılamayacağı konusunda acı ve ölümü artırabilir. Ablukanın sağlık ve sağlık hizmetleri üzerindeki etkisi, ilaç tedariki ile ilgili problemlerle sınırlı değildir. Sağlık ve sağlık hizmetleri, işleyen su ve sanitasyon altyapısına, elektriğe ve ambulanslar ve hastane tesisleri gibi diğer işleyen ekipmanlara bağlıdır. Ayrıca, yabancı mallara erişim eksikliğinin sonuçları - ilaç veya yerli üretim için hammadde ve makine gibi ara mamuller gibi nihai malların ithalatı üzerindeki kısıtlamaları - vatandaşların sağlığını da etkilemektedir.

Ablukanın bir sonucu olarak - sağlık sisteminin hizmet sunma ve tıbbi acil durumlara cevap verme yeteneğini zorlar. Sağlık hizmetlerinin niceliği ve niteliği düştükçe, insanlar bunları kullanmaya devam etmek için daha az motive olur. Sivil nüfus, ablukanın istihdam ve geçim kaynakları üzerindeki makroekonomik etkisiyle başa çıkmak için alternatif sosyal ve ekonomik faaliyetlerde bulunmak zorunda kaldığından, erişim ve kullanıcı oranları aynı anda azalmaktadır.

Bu çalışmada, Gazze Şeridi ile ilgili verilerin, ekonomik ablukanın sağlık ve tıbbi hizmetler alanındaki etkilerinin bazı yönlerini incelemek için kullanılması amaçlanmıştır. çalışmada kullanılan veriler Dünya Bankası, UNICEF, WHO, FAO ve Filistin Merkez İstatistik Bürosu'ndan uyarlanmıştır. Bu makale 5 bölüm halinde düzenlenmiştir: ikinci kısımda, ekonomik abluka ve insan hakkı başlıklı, ekonomik ablukanın insan hakları ihlali vakalarına atıfta bulunmaktadır. Üçüncü bölümde, ekonomik ablukanın sağlığa etkileri üzerine teorik literatür ele alınmıştır. Dördüncü Bölümde, ekonomik ablukanın Gazze Şeridi'ndeki sağlık, tıbbi bakımı ve gıda güvenliği üzerindeki etkilerini açıklamaktadır. sonunda, Bölüm V'de sonuçlar sunulmaktadır.

2. Ekonomik abluka ve İnsan Hakları

Dış politikanın bir aracı olarak ekonomik abluka birçok şekilde olabilir. Siyasi ilişkileri, ekonomik ve iletişimi kesmek de dahil olmak üzere bir ülkeyi abluka altınadadır. Ticaret kısıtlamaları (örneğin, ithalat veya ihracatı kısıtlamak), Banka hesabının engellenmesi, abluka altında ülkelere veya diğer ülkelere seyahat eden vatandaşlarına uluslararası seyahatin kısıtlanması, daha yüksek tarifeler uygulamak ve ekonomik aktivitenin yavaş ilerlemesini amaçlayan diğer baskıları uygulamak ekonomik yaptırımların biçimidir.

Soğuk Savaştan sonra, küresel pazarlar genişlediğinde ve büyük güçlerin doğrudan askeri müdahalesi daha az önemli hale geldiğinde, Birçok ülke ve Birleşmiş Milletler, ulusların sivil veya denizaşırı savaşı durdurmalarını veya insan haklarına uymamalarını azaltmak için askeri müdahaleler yerine giderek ekonomik yaptırımlar kullanmıştır. Ve ekonomik abluka bu yaptırımdan biridir. Bu eylemin sonucu, yaptırım uygulanan ülkenin ekonomik kalkınmasının engellenmesi ve tüm nüfusun refahının etkisidir. Telafisi mümkün olmayan hasarlara sahip savaşların aksine, ekonomik müdahale barışçıldır ve savaşa kabul edilebilir bir alternatiftir. ancak raporlar, ekonomik yaptırımların hedef ülkede yaşayan insanların sağlığına zarar verebileceğini göstermiştir. Aslında, hedef ülkeye uygulanan yaptırımlar hükümeti insan haklarına saygı göstermeye zorlamak amacı, ancak kendileri insan haklarını ihlal ediyorlarmıştır.

Uluslararası insan hakları temel insan ihtiyaçlarını korumak için tasarlanmıştır. Siyasi ve medeni haklara ek olarak, 1948 İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi, bir bireyin sağlığını ve refahını korumasına izin veren bir yaşam standardına hakkı anlamına gelir; buna gıda ve tıbbi bakıma erişim dahildir (İnsan Hakları, 1948). Daha yakın zamanlarda, 1976'da, Ekonomik, Sosyal Uluslararası Sözleşme, ve Kültürel Haklar, herkesin ulaşılabilir en yüksek fiziksel ve zihinsel sağlık standardına sahip olduğunu açıkladı; ilgili tüm ülkeleri önlemeyi sağlamaya çağırdı, hastalıkların tedavisi ve kontrolü ve tıbbi bakımın sağlanmasını sağlayacak koşullar yaratmaktadır (Hakları, 1976). Her ne kadar bu sorumluluklar öncelikle iç meseleler olarak kabul edilebilirse de Diğer ülkeler tarafından uygulanan ekonomik yaptırımların sonuçları, genellikle Uluslararası Sözleşme'nin ruhunun temel bir ihlaline yol açmaktadır (Morin, 2000, s. 158). Uluslararası hukuk, tarafların savaş sırasında insan hakları sözleşmelerinin bazı hükümlerinden sapmalarına izin vermiştir, ancak insancıl hukuk, insan haklarını korumak ve askeri gerekliliği insanlıkla dengelemek için giderek daha fazla kullanılmaktadır. 1949 Dördüncü Cenevre Konvansiyonu ve 1977 Ek Protokolleri, savaş sırasında sivil nüfuslara gıda ve tıbbi malzemelerin engelsiz bir şekilde teslim edilmesini zorunlu kıldı ve bulaşıcı hastalıklar ve salgınlara mücadelede yardımcı olan sağlık merkezleri, hastaneler ve halk sağlığı altyapısının diğer bileşenlerinin korunması ve korunması gerektiğini ilan etmişlerdir.

Ekonomik yaptırımların ve savaşın benzer insani kısıtlamalar altında gerçekleşmesini beklemek mantıklı görünmektedir (Morin, 2000, s. 132). Aslında, gıda veya ilaç gibi insani mallar genellikle yaptırımlardan muaftır. Ancak, bunun pratik bir etkisi olabilir ... örneğin, bu tür malları ithal etmek için döviz kullanılamaz, yabancı banka hesapları dondurulur veya sınırlar kapatılır. Buna ek olarak, ihracat lisansları için katı gereklilikler veya nakliye kısıtlamaları gibi neredeyse ulaşılamaz ticaret koşulları, gıda ve ilaç dağıtımını zorlaştırmaktadır. Bir ülkenin nüfusunun sağlığı ile ekonomisinin durumu arasındaki ilişki karmaşık ve birbirine bağlıdır. 1993 yılında Sağlığa Yatırım raporunda, Dünya Bankası sağlıklı bir nüfusun ekonomik büyümeye yol açtığı görüşünü desteklemiştir; tersine, ekonomik büyüme daha sağlıklı bir nüfusa yol açabilir. Bu nedenle, bir ülkenin ekonomik yaşam çizgisini yaptırımlar yoluyla bastırmanın sadece ekonominin gelişimini değil aynı zamanda bireylerin sağlığını tehlikeye atar ve insan hakları vakalarını ihlal eder (Morin, 2000). Bu nedenle, insani yardım kuruluşları (örneğin UNICEF), dini organizasyonlar, profesyonel sağlık örgütleri ağları ve insan hakları grupları ablukayı eleştirdi. Abluka konusunda basit veya tekdüze bir politika mümkün olmamakla birlikte, başlıca insani etkiler öngörülebilir ve önlenabilir veya zayıflatılabilir. Bu bağlamda, ablukanın durdurulması, belirtmek çok önemlidir. Ek olarak, etkilenen ülkelere abluka sırasında vatandaşlarının temel ihtiyaçlarını karşılamada yardımcı olunabilir ve iyileşme ve gelişme yetenekleri bu süreçte güçlendirilebilir (Garfield R. , 1999).

3. Ekonomik Abluka ve Sağlık

Ekonomik abluka empoze eden yetkililer bile ablukaların nüfus üzerinde olumsuz bir etkisi olabileceğini kabul edilmiştir. Abluka ülkelerindeki ekonomik ablukanın nüfusu etkilemesinin birçok yolu vardır. Beslenme eksikliği, Sağlığı etkilemelerinin en doğrudan yollarından biridir. Gıda ithalatındaki kesintiler, kalori alımında ve beslenme yetersizliğinde çocuklara ve kronik hastalıklar gibi diğer hassas grupları tüberküloz, kızamık ve diğer bulaşıcı hastalıklara karşı daha hassas hale getiren kıtlıklara yol açmıştır.

Gıda fiyatlarındaki artış hamilelik sırasında yetersiz beslenmeye yol açar, bebek üzerinde olumsuz bir etkisi olabilir (Garfield, 1997). Abluka, çocukları su yoluyla da etkileyebilir. Abluka altındaki ülkelerde suyu temizlemek için gereken malzeme ve madde sıkıntısı yaşanır ve bu da temiz suya daha az erişim sağlar. Kirli su insanlarda, özellikle de çocuklarda ve korunmasız grupta hastalıklara neden olur. Ayrıca, Ablukanın sağlık üzerindeki olumsuz etkisi, sıhhi ürünlerin üretimi için hammadde ve ara malların kaybı ile artmıştır (Petrescu, 2010).

İlaç eksikliği, abloka uygulanan ülkelerde ablokadan kaynaklanan bir başka sorundur. Yetkili ilaçların ithalatı azalır ve yetkisiz ve taklit ilaçların ithalatı artar, bu da bu ilaçların verimliliğini ve ciddi yan etkileri azaltır (Garfield R. , 1999). Uygun ilaçların eksikliği, yetkilileri eczacıları eski yöntem ilaçları ve nüfusu kendi kendine teşhis etmeye ve geleneksel tedavileri kullanmaya teşvik etmeye yönlendirmektedir (Petrescu, 2010). Bazı durumlarda eğer ilaçlar ve yiyecekler abluka listesinin dışında olabilir, buna ek olarak, para birimi eksikliği nedeniyle, döviz kurunu artırma olasılığı ve bu nedenle ithal malların fiyatlarında bir artış varmıştır. Böylece, döviz likiditesi sıkıntısı, yabancı bankalar ve abluka altında kalan ülke arasında sert veya döviz kuru eksikliği ve yurtiçi üretim için gerekli olan hammadde fiyatlarının yükselmesi abluka altındaki ülkede fiyatları artırmaktadır. Böylece insanların yiyecek, ilaç ve sağlık hizmetleri gibi hizmetler satın almak için satın alma gücü azalır ve insanların sağlığı etkilenmektedir. Ancak abluka altındaki ülkelerin ihracatındaki kısıtlamalar nedeniyle, genellikle mal ithal etmek için yeterli para birimi yoktur, ya da yeterince döviz olsa bile, döviz işlemleri genellikle çok zordur

ve bu nedenle ilaç ve ilaç eksikliği kapsamlıdır. Abluka ülkesinde bazı nadir ilaçlar üretmek mümkün olsa da, ancak bu sefer hammadde ithalatındaki azalma talebe göre ilaç kıtlığına neden olmaktadır.

Ekonomik abluka sağlık hizmetlerinin kalitesini etkiler ve çocuk sağlığı üzerinde büyük olumsuz etkileri olabilir. Abluka altındaki ülkelerde yetersiz aşılarda difteri, tetanoz ve boğmaca salgınlarına yol açabilir. Petrol, gaz ve elektrik kıtlığı, acil tıbbi hizmetleri, ısıtma hastanelerini ve hasta hastanelere naklini etkileyen sık sık elektrik kesintileri ve yakıt kıtlığı anlamına gelmektedir. Hastanelerdeki bu kötü koşullar Anne ölümlerinde ve doğumda komplikasyonlarda artışa neden olmaktadır. Hastaneler ayrıca daha az tedarike sahiptir ve daha az test yapar (Garfield R. , 1999). Ayrıca, yeni teknolojilerin girişindeki kısıtlamalar ve eski makinelerin kullanımı, kirlilik seviyeleri yükselecek ve bu bakımdan nüfusun sağlığını tehlikeye atabilir. Başka bir nokta, bazen abluka altındaki bir ülkenin yaşamak için bazı temel öğelerin eksikliğini telafi etmesi, onu kendilerinin üretmesidir. Ancak genellikle bu malları üretmek için bilgiye ve güncellenmiş teknolojiye erişim eksikliği nedeniyle, üretilen malların düşük kalitede olması mümkündür. Ve bu bakımdan da vatandaşların sağlığını tehdit edilmektedir. Bunlar, ablukayı, çocukların sağlığını ve ölüm oranını etkileyen kanallardan sadece birkaçıdır.

4. Gazze Şeridine Karşı Ekonomik Ablukaya Genel Bakış

İsrail'in Gazze Şeridi'ndeki ablukası, Filistin halkına karşı toplu cezalandırma biçimlerinden biri. Onları, insanların hayatlarını doğrudan etkileyen eğitim, seyahat, iş ve tedavi hakkı gibi uluslararası hukuk tarafından güvence altına alınan sivil haklarını ihlal edildi, ablukanın yansımalarını ve çeşitli sektörler üzerindeki etkilerini göstermek ayna zamanda uluslararası yasaları ve normları ihlal ettiği ve uygulamalarını dünyaya açıkladığı İsrail'in gerçek imajını göstermek gerekmektedir. Çünkü bu abluka, uluslararası norm ve yasalara ve insan haklarıyla ilgili Dördüncü Cenevre Sözleşmesine aykırıdır. Filistin Otoritesi'nin Gazze Şeridi için sorumluluk almasıyla, 1993'teki Oslo Anlaşması'nın imzalanmasından sonra, İsrail işgali Gazze Şeridi'nin büyük bölümlerini, kontrol etmeye devam etti. Böylece Filistinlilerin hareketine ve birçok yoldan geçişine büyük kısıtlamalar getirdi. İşgal kuvvetleri ayrıca Gazze Şeridi'ne giren ve çıkan Filistinlilerin hareketini, sınır kapılarını ve kaynakları kontrolünü etmeye devam etti (Court, 2010). 2000 yılında Aksa İntifada'nın patlattıktan sonra, İsrail işgal güçleri işgal altındaki Filistin topraklarına, özellikle Gazze Şeridi'ne, Gazze'yi dış dünyayla bağlayan geçişler, toplam ve kısmi kapanmalar arasında birçok kez kapatıldı. İşgalin tüm özgürlüğün eksik olduğu toplu bir cezalandırma politikası olarak kapanışı kullandığı gerçeği ışığında, her yönden tel ve engellerden zarar gören büyük bir hapishaneye benzer bir şeye dönüştü (Al-Zaytouna, 2009).

Ekonomik abluka, 2006'da Hamas hareketi tarafından onuncu Filistin hükümetinin kurulmasından sonra İsrail işgalinden alınan bir kararla başladı. İsrail, Paris Anlaşması uyarınca Filistin'in hak edildiği vergileri ve harçları ödemeyi durdurdu (Jamous, 2014). İsrail işgal hükümeti bu cezalandırıcı önlemleri 19 Şubat 2006'da onayladı, uluslararası toplumun Filistinlilere mali yardım vermeyi durdurma ve Filistinli işçileri kısıtlama talebini de içeriyordu (Saad, 2006).

19 Eylül 2007'de İsrail işgal hükümeti Gazze Şeridi'ni düşman bir varlık olarak ilan eden bir karar açıkladı. Kapanma durumunu ve önceki yılların mevcut ve devam eden ablukasını sıkılaştırdığı bir dizi önlem almaya karar verdi. Hamas'ın Gazze Şeridi'ni devralmasıyla sonuçlanan operasyonların başlamasından, İsrail işgalinin Gazze Şeridi'nin tamamen kapatılacağını duyurmasıyla, sonra bu pozisyonu geldi (Al-Mizan, 2007).

Batı Şeria ve Gazze Şeridi'nde yeni bir siyasi durum ortaya çıkarsa, Hamas veya herhangi bir parti ise, ve herhangi bir Filistin hükümeti tahtaya çıkarsa, uluslararası Şartlar altında kalacaktır. Bu koşulları: Uluslararası Dörtlü tarafından belirlenen temel ilkelerin tanınması, İsrail varlığının tanınması, direnç terk edilmesi, Hamas hükümeti bu koşullara uymayı reddetti, bu yüzden uluslararası izolasyonla yüzleşmek ve iç krizleri şiddetlendirmek zorunda kaldılar (Jamous, 2014).

Ocak 2008 ile Kasım 2012 ve ayrıca Temmuz 2014'te, İsrail, işgal güçlerinin Gazze Şeridi'ndeki her şeye askeri saldırılar düzenlediği askeri operasyonlar başlattı ve bu savaşları binlerce ölü ve yaralı bıraktı. Benzer şekilde, sınır kapıları kapatıldı ve İsrail işgalı Şeride yakıt sağlamayı tamamen durdurdu. Böylece Gazze Şeridi tamamen kuşatıldı ve tüm geçişler kapatıldı. İsrail'in kararını yakıtı tedarik etmeyi durdurmak sonrasında, ekonomik, sağlık, sosyal ve eğitim hayatının çeşitli yönleri üzerinde ciddi etkileri olmuştur. Günlük elektrik bağlantı saatleri 8 saatten azdır olmuştur ve bu durum 2006'dan günümüze kadar devam etmektedir. Tüm ekonomik sektörler tamamen çöktü ve Filistin ekonomisi ağır kayıplara uğradı (Al-Zaytouna, 2009). Gazze Şeridi'ne karşı ekonomik abluka İsrail'in Filistin halkına yönelik saldırgan politikasının bir parçası haline geldi, savunmasız Filistin halkına karşı işgal tarafından uygulanan savaş, saldırganlık, öldürme ve diğer yöntemlerden daha az barbar değildir. Gazze'deki ekonomik abluka amacı ne olursa olsun, Gazze Şeridi sakinleri için yavaş bir ölüm kararıdır, ve bu abluka hayatın çeşitli sektörlerine ciddi bir şekilde yansıtmaktadır (Şekil 1).

(Şekil 1): Filistin Merkez İstatistik Bürosu 2019

4.1 Ekonomik ablukanın mekanizmaları

İsrail işgalinin izlediği en önemli abluka mekanizmaları aşağıdaki noktalarda özetlenebilir:

- "Yarı gümrük birliğini" oluşturan prosedürler kümesi: İhracat ve ithalat, askeri siparişler yoluyla ithalat ve ihracat sertifikalarının verilmesi, Gazze'ye girmesine izin verilen hammadde miktarı ve türleri ve diğer önlemler konusunda sınırlamalar getirilmesi gibi karmaşık önlemlere tabidir. Bu da eşit olmayan ticari ilişkiler, vergi baskısı, Yasal kısıtlamalar, ve doğal kaynaklara erişimin (UNCTAD, 2006).

- Yarı gümrük birliğinin resmileştirilmesi, Paris Ekonomik Protokolü hükümlerine uygun olarak, Gerçek, Filistin-İsrail ekonomik ilişkilerinin gümrük birliği olmasından Gerçekten çok uzak, halbuki Kontrol ve bağımlılık ilişkileri güçlendirilmiştir (Al-Mizan, 2007).
- Tam ve tekrarlanan kapatma: İsrail'in Gazze Şeridi'ne dayadığı abluka, Mısır'ın bir geçişi kontrol ediyor ve İsrail'in diğer geçişleri kontrol ediyor, İsrail'in mal, hizmetlerin ve hareketin önünde bir kapanış politikası izlediği kapsamlı bir abluka (kara, hava, deniz) ile karakterize ediliyor. Aynı şekilde, ithalat ve ihracat karşısında ticari geçişlerin kapatılması ve sanayi veya inşaat sektörü için gerekli olan hammaddelerin girişinin engellemesi (Filistin Ulusal Bilgi Merkezi, 2007).
- Gazzedeki tek elektrik santralinin işletilmesinde kullanılan benzin, dizel, doğal gazı ve endüstriyel yakıt miktarının azaltılması (OCHA, 2009). Miktarlardaki bu azalma, kalıcı bir elektrik kıtlığına yol açtı, nüfusun yaşamlarını olumsuz etkiledi, sağlık sektörünün çalışması, su ve kanalizasyon şebekeleri ve tüm alt (OCHA, 2009).
- Gazze Şeridi'ndeki bankalardan başka bankalara para transferi, para birimine girişin yasaklanması ve Uluslararası bankalarla işlem yapılmasının yasaklanması ile ilgili kısıtlamalar (OCHA, 2009).
- Denizdeki balıkçılık alanlarının yanı sıra Filistinlilerin erişebileceği tarım arazilerinde önemli bir azalma (OCHA, 2009). Erişimin kısıtlandığı sınır arazilerinin yaklaşık% 35'inin verimli ve tarıma elverişli olduğu tahmin edilmektedir (OCHA, 2010).
- Gazze Şeridi ekonomisinin sıkılaştırılması süreci, tarım arazilerinin harab hale getirilmesi ve tarımsal mülklerin yok edilmesi politikasını içermektedir, tarım sektörü için herhangi bir gelişme veya büyüme sağlayamayan çarpık temel sebep olmuştur, ve tarımsal tesislerin, tarımsal sulama ağlarının, su pompalarının vb. Yanı sıra Tarım sektörünün hammadde ve tarım ekipmanı ihtiyaçları için sıkı kısıtlamalar getirmiştir (OCHA, 2010).
- Vergi gelirlerinin transferinin İsrail tarafından dondurulm, 2015 yılında bu vergi gelirlerinin Filistin'in iç gelirinin yaklaşık% 8, 70'ini oluşturmuştur (Filistin Para Otoritesi web sitesi,, 2016).
- "Çift kullanımlı ürünler" adı altında onlarca malın girişinin önlenmesi, Direnç işi için kullanılabileceği bahanesiyle, Çoğunlukla inşaat, sanayi ve diğer çeşitli ekonomik faaliyetleri kullanılır (UNCTAD, 2006).

Sonuç olarak, İsrail işgali tarafından alınan kısıtlamalar ve yaptırımlar Filistin ekonomisini kısıtlamış ve sayısız hasara yol açmıştır.

5. Gazze Şeridi'ndeki ekonomik Ablukanın Gıda güvenliği, Su ve Sağlık hizmetleri üzerindeki etkisi:

Filistin nüfusu 2019'un sonunda Filistin Devletinde 5.039 milyon olarak kaydedilmiştir, bunların 2.100 milyonu Gazze Şeridi'nde yaşıyor. Birleşmiş Milletler raporuna göre, mevcut eğilimler devam ederse, sayının 2050'ye kadar 5 milyona ulaşacağını belirtilmiştir. Bu, zayıf, harap olmuş altyapı ve şuandaki zaten yeterli olmayan kaynaklar, karşılanamayan daha fazla ihtiyaçlar ve gereksinimler sonuçlanmıştır. İsrail ablukası sıkılaştırılması ve Gazze Şeridi'ndeki kapanışını sıkılaştırılması ışığında, Gazze Şeridi'ndeki vatandaşın günlük yaşamının ayrıntıları üzerindeki bu kuşatmanın yansımalarıyla yaşamın yönlerine yansdı. Tüm sağlık, eğitim, çevre, sosyal ve ekonomik koşulları dahil etmek üzere. Gazze Şeridi nüfusunun altyapısının çöküşü ve son on yılda nüfusun önemli ölçüde artması ile, bu nüfusa beraberindeki ihtiyaçları okullar, hastaneler ve barınma gibi tüm alanlarda Filistin vatandaşına olumsuz yansdı ve günlük krizleri tüm temel gereksinimlerindeki ciddi kıtlık nedeniyle daha da kötüleştirmiştir.

5.1. Ablukanın gıda güvenliği üzerindeki etkisi

Yetersiz beslenme, sadece yaşam kaybına neden olmakla kalmaz, aynı zamanda bağışıklık sistemini zayıflatır ve hastalık riskini artırır. Eğitim ve istihdamdaki başarı oranlarını azaltır ve sonuçta toplumlar ve uluslar için verimlilik ve refah kaybına yol açar. Yoksulluk ve eşitsizliğin hem nedeni hem de sonucudur. Yetersiz beslenme küçük çocuklara en büyük zararı verir. Tüm çocuk ölümlerinin neredeyse yarısı yetersiz beslenmeden kaynaklanmaktadır - diğer ölüm nedenlerinden daha kritik göstermektedir.

Erken çocukluğun ötesine geçen yetersiz beslenen çocukların bodurluk, zihinsel ve fiziksel yetenekleri eksik olma olasılığı daha yüksektir. Yetersiz beslenme yükü yaşamları boyunca yanlarında kalır: bodur çocuklar genellikle daha düşük eğitim seviyelerine sahiptir ve yaşamları boyunca daha az kazanma kapasitesine sahiptirler, ayrıca kronik hastalıklar ve erken ölüm riski daha fazladır. “Gıda güvenliği, tüm insanlar her zaman yeterli fiziksel ve ekonomik erişime sahip olduklarında, aktif ve sağlıklı bir yaşam için beslenme ihtiyaçlarını ve gıda tercihlerini karşılayan güvenli ve besleyici gıda ” (Dünya Gıda Programı, 2020).

- Gıda bulunabilirliği: Yerli üretim veya ithalat (gıda yardımı dahil) yoluyla sağlanan uygun kalitede yeterli miktarda gıda bulunması. Yaygın olarak Kabul edilen bu tanım, gıda güvenliğinin aşağıdaki boyutlarına işaret etmektedir:
- Gıdaya erişimi: (Bireylerin hakları) uygun gıdaları elde etmek için yeterli kaynaklara erişimleridir. Haklar, bir kişinin içinde yaşadıkları topluluğun yasal, politik, ekonomik ve sosyal düzenlemeleri (ortak kaynaklara erişim gibi geleneksel haklar dahil) göz önüne alındığında tüm emtia demetleri kümesi olarak tanımlanır.
- Kullanım: Tüm fizyolojik ihtiyaçların karşılandığı beslenme durumu duruma ulaşmak için gıdaların yeterli yiyecek, temiz su, sanitasyon ve sağlık hizmetleri yoluyla kullanılmasıdır.
- İstikrar: Gıda güvenliği için bir nüfusun, hane halkının veya bireyin her zaman yeterli gıdaya erişimi olmalıdır. Ani şoklar (örneğin ekonomik veya savaş çatışmaları) veya döngüsel olayların (örneğin mevsimsel gıda güven-

sizliği) bir sonucu olarak gıdaya erişimi kaybetme riski taşımamalıdır. Bu nedenle istikrar kavramı, gıda güvenliğinin hem kullanılabilirliği hem de erişim boyutlarını ifade edilmektedir (Dünya Gıda Programı, 2020).

Gazze Şeridi üzerindeki ablukanın devam etmesi ile, kişi başına düşen gayri safi yurtiçi hasıla ve yüksek işsizlik oranları Filistin halkının yoksulluk ve gıda güvensizliği sınıflarının geniş kesimlerini göstermektedir. Gazze'de kişi başına düşen günlük gelirin 2 dolar civarında, işsizliğin ise yüzde 65'i aştırmıştır.

Gıda güvensizliği, insanlar sağlıklı yaşamı sürdürmek için güvenli ve sağlıklı ve sosyal olarak kabul edilebilir gıdalara erişemediğinde elde edilir. Uluslararası raporlara göre, altındaki Gazze Şeridi'nde nüfusun %75'inden fazlasının gıda güvensizliği sorunu ile karşı karşıya olduğunu göstermiştir (OCHA, 2010). 2010 yılında Gazze Şeridi'nin ailelerinin %52'si gıda güvensizdi ve %23'ü gıda güvensizliğine karşı karşıya olduğunu bilirdi (OCHA, 2010). Burada, Gazze Şeridi'nin gıda güvensizliğinde koşullarının, on aileden neredeyse yedisinin Gazze Şeridi'nde gıda güvenliğini sigortalamadığı dünyanın en riskli alanları arasında olduğunu hatırlıyoruz. Gıda güvensizliği ailelerin% 75'ini etkiler ve bunun sonucunda nüfusun çoğu temel ihtiyaçlarını karşılamak için yardıma güvenmek zorundadır. Birleşmiş Milletler Filistinli Mültecilere Yardım Kuruluşu'ndan (UNRWA) gıda dağıtımına bağlı olan mülteci sayısı 2000 yılında 72.000'den, Mayıs 2015'e kadar 86.0.000'e yükselmiştir (UNCTAD, 2015). Bölgede 2019 yılında ailelerin, Birleşmiş Milletler Filistinli Mültecilere Yardım Kuruluşu'nun (UNRWA) yanı sıra uluslararası yardım kurumlarından veya Sosyal Kalkınma Bakanlığı'ndan sınırlı miktarda da olsa yardım almalarına rağmen, Gazze'ye yapılan yardımların toplamda yetersiz kalması nedeniyle gıda güvenliği konusunda bir iyileşme olmadı. Yüksek gıda güvensizliğinin nedenleri, sektördeki işsizlik oranları ve yoksulluk oranları üzerinde olumsuz etkisi olan işgal tarafından özellikle tarımsal varlıklar ve temel gıda fiyatlarında enflasyonu, tahrip edici politikalarıdır.

Gıda güvensizliği ve yetersiz beslenme sonucunda, genel olarak nüfus ve özellikle 5 yaşın altındaki çocuklar arasında bodurluk oranları ve anemi artmıştır Şekil:2,3,4'te gösterildiği gibi. Bu nedenleri, toplumun sağlığını olumsuz etkileri Doğrudan neden olmuştur. Gazze Şeridi'nde faaliyet gösteren sağlık kuruluşları tarafından yayınlanan raporları göre, Gazze Şeridi'nde yüksek bodurluk ve anemi prevalansını göstermektedir, ve özellikle en yüksek seviyeler düşük gelirli ailelerin çocukları arasında bulunmaktadır. Yukarıdakilere göre, bir bütün olarak Filistin'de gıda güvenliğini sağlamak için mal ticaretini engelleyen kısıtlamaları kaldırmak için çaba sarf etmek ve çalışmak gerekmektedir.

(Şekil 2): OCHA Rapurları/ 5 yaşın altındaki çocuklar için anemi oranı

(Şekil 3): OCHA Rapurları/ 5 yaşın altındaki çocuklarda bodurluk oranı

(Şekil 4): UNCTAD Rapurları/ 5 yaşın altındaki çocuklarda yetersiz beslenme oranı

5.2. Ablukanın Su üzerine etkisi

Hizmetler ve çevre sektörü İsrail ablukasının etkilerinden kurtulmamış, Büyük krizlerinden yakıt krizi, halk sağlığı, sağlık ve çevre tesisleri üzerinde olumsuz ve tehlikeli bir etkisi olmuştur. Bunun bağalı, Gazze Şeridi, su kalitesinin bozulması nedeniyle felaket bir durumdan muzdariptir. Uluslararası raporlara göre, kıyı akifer üretiminin% 97'sinden fazlası insan tüketimi için uygun değildir (Dünya Sağlık Örgütü, 2020).

Su temini, atık su arıtımı ve katı atık bertarafı pompaları, yedek jeneratörleri ve araçları çalıştırmak için yakıt gerektirir. Gazze'deki yakıt ve elektrik arzındaki azalma tuzdan arındırma tesisini engelledi, Ablukanın sebebi ile, bazen temel kimyasalların ve klorun girişini engelledi, ve içme suyunu arıtmak için gerekli malzemeler, bu da insanları riske atar bir sebeptir (Kıyı Belediyeleri Su Programı, 2020). ve yaşamın yönlerinde önemli bir düşüşle, Gazze'deki durum çeşitli sektörlerde (ekonomik, sağlık, sosyal, altyapı ve su ...) gittikçe daha karmaşık hale gelmiştir.

Sekiz yılda nüfusun yaklaşık yarım milyon artmasıyla, konutta veya altyapıda herhangi bir artış olmamıştır, abluka ve savaşlar nedeniyle daha fazla düşüş görmüştür (El-Khudari, 2020). Gazze'deki Kıyı Belediyeleri Su Kurumu'na göre, Gazzelilerin % 30'u haftada bir kez 4-8 saat arasında su alıyor, her dört günde bir % 40 ve diğer % 30 kalanları iki günde bir. Atık su arıtma tesisi daha da engellenmiştir, arıtılmamış atık su yaklaşık 50-80 milyon litre denize dökülmesi nedeni olmuştur (Amnesty International, 2008)

Araştırmacı tarafından Gazze Kıyı Belediyeleri Su Programı Direktörü Mühendisi Munther Shiblak ile yaptığı Mülakat, Gazze Şeridi'ndeki suyun %97'sinin insan kullanımına uygun olmadığını, ve Yeraltı rezervuarındaki su seviyesinde önemli bir düşüşün ifade edilmiştir. Güvenli içme suyu kaynağı kullanan hanelerin yüzdesi% 11,4'tür, Son yıllarda Gazze Şeridi'ndeki su durumunun bozulmasına yol açan birçok neden olduğunu söylemiştir, Gazze'deki su kaynaklarının, öncekilerden farklı olarak, özellikle abloka ve işgal nedeniyle dar alana kıyasla büyük nüfus artışı ışığında sınırlı olduğunu belirtmiştir. Şehir planlama kriterlerine göre Gazze

Şeridi'nin toplam alana göre tüm dünyadaki en büyük nüfus olduğunu söylemiştir (Shiblak, 2020).

İsrail işgalinin ve ortaya çıkan koşulların yeraltı rezervuarında büyük bir dengesizliğe ve azaldığı yol açtığını vurgulamıştır, ayrıca, yağmur kıtlığının ve suların yasadışı kullanımının, lisanssız rasgele kuyuların Benzer etkilere neden olmuştur. Filistin yeraltı rezervuarının 2019'da 150 milyon metreküp ürettiğine belirtildi, yıllık çeken su için izin verilen miktarın 55 milyon metreküpü aşmaması gerektiğini açıkladı, “Yani, izin verilen miktarın 4 katı fazla çekiliyor” (Shiblak, 2020).

Bu durum su kaynaklarında sık sık kesintiye uğraması nedeniyle halk sağlığını ciddi şekilde etkiledi. Karşılaştırıldığında Gazze Şeridi'ndeki kişi başına ortalama su tüketimi günde 53 litre iken, İsrail'de kişi başına 280 litre. Atık suyu denize pompalamak ciddi kirliliğe neden olurken, abluka su sektöründe zaten kötüleşen durumu daha da kötüleştirdi, bu da nüfus arasında yayılmış birçok sağlık sorunu ve hastalığa neden olmuştur (Amnesty International, 2008). Yukarıda belirtilenleri analiz ederek, Bu önemli hayati sektörü hedefleyerek, içme suyunun kirlenmesi, atık suyun, atık arıtılmaması...vb, yaşam için en az gerekli ihtiyaçları, İsrail tarafından mahvedilmiştir. Netice olarak, artan hastalık ve ölüm belirtileri ışığında insanların hayatlarına yansımıştır.

5.3. Ablukanın sağlık hizmetleri üzerindeki etkisi

Sağlık sektörü, ilgilenilmesi ve yatırım yapılması gereken en önemli sektörlerden biri olarak kabul edilmektedir, ve özel önem taşımaktadır, çünkü doğrudan insanların hayatı ve yaşamlarıyla ilgili bir sektördür. Bu sektör, İsrail'in hem ilaçların hem de tıbbi malzemelerin girişine ve hastaların Gazze Şeridi dışındaki hastanelerde tedaviye çıkmasına getirilen kısıtlamaların bir sonucu olarak abloka yıllarında kötüleşen ve ciddi krizlerden muzdarip kalmıştır. İsrail'in Gazze Şeridi üzerindeki işgalinin getirdiği kısıtlamaların bir sonucu olarak, sağlık sektörü artan hasta sayısına zar zor temel hizmetler sunabilmektedir ve çoğu hasta genellikle Mısır'da tedavi için sevk edilmektedir. Ayna zamanda, Gazze Şeridi geçitleri kapalı kaldığında, hastalar yurtdışındaki tedavi için transferlerini ertelemek veya hatta iptal etmek zorunda kalıyorlar. Sonuçta, tıbbi bakım haklarının ihlali nedeniyle çok hasta için doğrudan bir ölüm nedeni olmuştur.

Abluka, tıbbi malzeme ve ilaç, tıbbi cihazı, ekipman gibi sağlık yapılarını yok etmiştir ve zayıflaştırmıştır. Ablukaya bağlı zayıf yeteneklere ek olarak, askeri saldırganlığın bu zayıflıktan da payı vardır, bu da sağlık sektörünü gerektiği gibi, tıbbi ve hayati hizmetler sunamamıştır (UNCTAD, 2015).

Devam eden abluka, sağlık sektörünün Gazze Şeridi'ndeki kapasitesini olumsuz etkilemiştir, 2006 - 2018 yılları arasında hastane yataklarının sayısı %11 azalırken, hemşire sayısı %5 azalırken, doktor sayısı nüfusun her nüfusu için %22 azalmıştır. 2019 için Filistin Sağlık Bakanlığı raporuna göre: Gazze Şeridi'ndeki sağlık hastanelerinin sayısı 30'dur ve hastane kapasitesi 1.000 kişi başına 1.3 yataktır (Filistin Sağlık Bakanlığı, 2020).

Gazze Şeridi'ndeki hastane ve hastane yatağı sayısı	
Toplam hastane sayısı	30
Toplam hastane yatağı sayısı	2543
1000 vatandaş başına düşen yatak sayısı	1.3

(Tablo,1): Filistin Sağlık Bakanlığı Raporu 2019

Kapsamlı ablukanın sağlık sektörü üzerindeki etkileri aşağıdaki noktalara örnek olmaktadır:

- Geliştirme ve yeniden inşa süreci için gerekli olan temel alt yapı malzemelerinin girilmemesi nedeniyle çeşitli sağlık tesislerinde bakım ve restorasyon çalışmaları etkilenmiştir.
- İşgal prosedürleri üzerindeki kısıtlamalar ve komplikasyonlar nedeniyle hastaların yurtdışında tedaviye ve Gazze Şeridi dışındaki hastanelere erişimini engellemektedir.
- Şekil 5 gösterdiği gibi Gazze Şeridi dışında tedaviye ihtiyaç duyan ayda 1000'den fazla hasta varmıştır. İsrail işgal makamları güvenlik nedeniyle yaklaşık %50'sini terk etmeyi reddediyor ve bu Gazze Şeridi'ndeki sağlık durumunu zaman geldikçe daha ve daha kötü hale Gelmektedir (Filistin Ulusal Bilgi Merkezi, 2019).

(Şekil 5):Filistin Sağlık Bakanlığı

- İsrail, geçişleri kapattıkça, hastaların çıkış etmesini önlerken, sonucu, Gazze'deki tedavi eksikliği göz önüne alındığında, birçoğu sağlık komplikasyonlarına karşı daha savunmasız hale gelir (UNCTAD, 2015).
- İsrail tarafından sağlanan yakıtın azaltılmasıyla ilişkili elektrik saatlerinin

yetersizliği, Sağlık Bakanlığı'nın 2014 yılında ayda yaklaşık 700.000 litre tüketildiğini belirtmiştir, hastaneler ve sağlık merkezlerindeki elektrik jeneratörlerine bağımlılığa yol açmıştır (Filistin Sağlık Bakanlığı, 2020).

- Dünyanın dört bir yanından gelen tıbbi heyetlerin Gazze Şeridi'ne girmesini engellemek, bu da hastaların cerrahi ve tanı hizmetlerinden mahrum bırakılmasına neden olmuştur.
- Gazze Merkez Eczane istatistiklerine göre, Gazze Şeridi geçişinin engellenmesi ve sürekli olarak kapatılması, Şekil 6'te gösterildiği gibi birçok ilaç ve tıbbi sarf malzemesi sınıfının nüfuz etmesiyle sonuçlanmıştır.
- Sağlık sektörü, tedavi için uzmanlaşmış tıbbi personelin bulunmaması ve Gazze'ye gidiş ve gelişlerinin önlenmesi konusunda temsil edilen diğer krizlerden muzdariptir. MRI teşhis laboratuvarı ekipmanının ve X-ray görüntülemenin bozulmasına ek olarak, özellikle birçoğunun çalışmadığı ve uygun yedek parça bulunmadığı için tamir edilememektedir (Filistin Sağlık Bakanlığı, 2020).

(Şekil 6): Merkezi ilaç deposu

6. SONUÇ

Sonuç olarak her ne kadar ekonomik abluka hükümetleri politikalarını değiştirmeleri için baskı yapmak için başvursa da, bu yaptırımların abluka altındaki ülkelerde halk sağlığı üzerinde onarılamaz etkileri vardır. Korkunç sağlık sonuçları genellikle siviller arasında, özellikle de 5 yaşın altındaki kadınlar ve çocuklar gıda kıtlığından zarar görüyor ve ablukanın neden olduğu halk sağlığı altyapısını zayıflatıyor. Genel olarak, ekonomik abluka, abluka altındaki ülkedeki savunmasız nüfusun sağlığı ve beslenmesinde feci etkilere sahiptir. Bu nedenle, ekonomik abluka insani gruplar tarafından sürekli eleştirilmektedir.

Bu çalışma, İsrail ablukasının Gazze Şeridi'ndeki Filistin halkının sağlığı üzerindeki etkilerini incelemiştir. Sonuçlar, özellikle Gazze Şeridi'ndeki su sektörü, gıda güvenliği ve tıbbi hizmetler üzerinde ekonomik ablukanın çok feci olduğunu göstermektedir. İsrail, hasta ve yaralıların ve tıbbi tesislerin tam olarak korunmasını garanti eden tüm uluslararası yasaları ihlal etmiştir. İsrail'in Gazze Şeridi'ne empoze ettiği kapsamlı abluka, tıbbi cihazların ve cerrahi ameliyathanelerin askıya alınmasına neden olan ilaç ve tıbbi cihaz sıkıntısı ve kesintilere yol açmıştır.

İsrail'in kasıtlı sabotaj politikası sebebiyle, tıbbi tesisleri üzerindeki, ilaç ve tıbbi ekipman eksikliği ve elektriği kesme gibi, Filistin Otoritesini komşu ülkelerde tedavi için hasta nakletmeye zorladı kalmıştır. Bu muazzam maliyetlere neden oldu ve sağlık sektörünü geliştirme yeteneğini sınırladı, böylece Sağlık Bakanlığı'na tahsis edilen fonlar Filistin sağlık sektörünü geliştirmek için harcamak yerine yurtdışında tedavi için harcanmıştır.

KAYNAKLAR

- Al-Mizan. (2007). Gaza blockade between causes and consequences. Gaza: Mizan Center.
- Al-Zaytouna, C. (2009). Studies in the Israeli aggression on the Gaza Strip. Al-Zaytouna, Center, 10.
- Amnesty International. (2008). Gaza blockade between causes and consequences. Geneva: Amnesty International.
- Court, I. C. (2010). Middle East Affairs. Hai: Court, International Criminal.
- Dünya Gıda Programı. (2020, 3). Dünya Gıda Programı. Retrieved from Dünya Gıda Programı: http://www.mfa.gov.tr/dunya-gida-programi-_world-food-programme-_wfp_.tr.mfa
- Dünya Sağlık Örgütü. (2020, 11 10). publications. Dünya Sağlık Örgütü: <https://www.who.int/publications/en/> adresinden alındı
- El-Khudari, m. (2020, 1 25). Gaza blockade. mülâkat. (Y. Hamad, Interviewer) Gaza.
- Filistin Para Otoritesi web sitesi,. (2016). Filistin Para Otoritesi. Retrieved from Filistin Para Otoritesi: <http://www.pma.ps/>
- Filistin Sağlık Bakanlığı. (2020, 3 28). REPORTS. Retrieved from Filistin Sağlık Bakanlığı: <https://www.moh.gov.ps/portal/category/%d8%a7%d9%84%d8%a3%d8%ae%d8%a8%d8%a7%d8%b1/%d8%aa%d9%82%d8%a7%d8%b1%d9%8a%d8%b1-%d9%85%d8%b1%d9%83%d8%b2-%d8%a7%d9%84%d9%85%d8%b9%d9%84%d9%88%d9%85%d8%a7%d8%aa/>
- Filistin Ulusal Bilgi Merkezi. (2007). Yıllık rapor. Ramallah: Filistin Ulusal Bilgi Merkezi.
- Filistin Ulusal Bilgi Merkezi. (2019). Yıl Rapor. Gaza: Filistin Ulusal Bilgi Merkezi.
- Garfield. (1997). The Impact of Economic Embargoes on the Health of Women and Children. Journal of the American Medical Women's Association, 4-184.
- Garfield, R. (1999). The Impact of Economic Sanctions on Health and Well-being. Relief and Rehabilitation Network (RRN). Retrieved from www.oneworld.org/odi/rrn/index.html
- Hakları, İ. (1976). International Covenant on Economic, Social, and Cultural Rights. United Nations General Assembly,, (p. 2200A(XX)).

- İnsan Hakları, m. 2. (1948). Universal Declaration of Human Rights. General Assembly Resolution, (p. 217 A(III)).
- Jamous, N. S. (2014). International responsibility for the siege of the occupation. Denmark: Denmark, Arab Academy.
- Kıyı Belediyeleri Su Programı. (2020, 4 5). publications. Retrieved from Kıyı Belediyeleri Su Programı: <https://www.cmwu.ps/Ar/>
- Morin, K. &. (2000). The Health Effects of Economic Sanctions and Embargoes: The Role of Health Professionals. Ethics and Human Rights Committee. Annals of Internal Medicine.
- Ocha. (2009). trapped the humanitarian impact of two years of siege on the Gaza Strip, United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs. Jerusalem: OCHA.
- Ocha. (2010). Between the wall and the anvil, is the human impact of Israeli restrictions on. Jerusalem: Ocha.
- Petrescu, I. M. (2010). The Humanitarian Impact of Economic Sanctions. Working Papers, American Enterprise Institute) Retrieved from. Retrieved from http://www.essex.ac.uk/armedcon/story_id/The%20Humanitarian%20Impact%20of%20Economic%20Sanctions.pdf
- Saad, W. (2006). a study on the siege and attempts of the Palestinian people. Al-Zaytouna Center for Studies and Consultations.
- Shiblak, M. (2020, 1 20). Gaza Blockade and Water. (Y. Hamad, Interviewer)
- Unctad. (2006). New York: United Nations Conference on Trade and Development, United Nations.
- Unctad. (2006). Aid, Development and State Formation. Aid, Development and State Formation. New York: Unctad.
- Unctad. (2006). The War-Torn Palestinian Economy: Aid and Development. New York: United Nations Conference on Trade and Development.
- Unctad. (2015). Aid and Development. Jerusalem: United Nations Conference on Trade and Development, United Nations.